

## بررسی رابطه بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم از دیدگاه دانشجویان دانشگاه پیام نور

مهنوش جهانشاهی<sup>۱</sup>، محمود دادرس<sup>۲</sup>

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۷/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۸/۳۰

### چکیده

در این پژوهش هدف بررسی رابطه بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم از دیدگاه دانشجویان دانشگاه پیام نور انجام پذیرفته است. روش تحقیق پیمایشی، ابزار پژوهش شامل پرسشنامه نقش قانون‌گرایی (مدل محقق ساخته) و پرسشنامه پیشگیری از جرایم (مدل محقق ساخته) بهره گرفته شده است. روایی آن تأیید و پایایی آن با استفاده از آزمون کرونباخ به ترتیب ۷۱٪ و ۸۲٪ به دست آمده است.

جامعه مورد مطالعه که تعداد آنان ۱۳۰۰ نفر از کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان آشنانه که در سال ۹۳ در وضعیت فعال قرار داشتند، می باشد. نمونه آماری شامل ۲۹۷ نفر (بر طبق جدول مورگان) از دانشجویان دانشگاه پیام نور می باشد، که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی است.

با انجام آزمون‌های همبستگی فرضیه اصلی این پژوهش در سطح اطمینان ۹۹٪ مورد تأیید قرار گرفت. همچنین بین مولفه‌های فرعی پژوهش (نقش اجبار در قانون‌گرایی، نقش رسانه‌ها در قانون‌گرایی، نقش سواد در قانون‌گرایی) با پیشگیری از جرایم در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه معناداری وجود دارد.

**واژگان کلیدی:** قانون‌گرایی، پیشگیری از جرایم، رسانه.

<sup>۱</sup> کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، مدرس دانشگاه پیام نور آشنانه.

<sup>۲</sup> کارشناس ارشد مدیریت دولتی، دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان خراسان رضوی.

## مقدمه

جامعه سریر قدرت است. قدرت در جامعه پا به عرصه وجود می‌نهد و عواملی همچون نظم عمومی، مصلحت اجتماعی، امنیت عمومی، نقش افکار عمومی، مشارکت و نهادپذیری ارکان سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، تربیتی و قضایی که از مظاهر فرمانروایی هستند، به صورت امری قهری و خود به خودی قدرت را در چارچوب حقوق صورت بندی می‌کنند؛ آن هم برای حفظ ارزش‌ها و همچنین نقش‌ها و کارکردهای مختلف قانون و قدرت در حوزه‌های گوناگون. در این راستا سعی می‌شود ضمن حراست و حفاظت از حریم‌ها و هنجارهای قانونی به یک نوگرایی و نوزایشی قانونی در چارچوب قوانین مدون دست یافته و براساس آن جامعه برای حرکت به سمت پیشرفت و جلوگیری از افزایش ناهنجاری‌ها و جرایم هدایت گردد و کارکرد اساسی قانون که همانا حمایت از ارزش‌ها و هنجارهای جامعه و مبارزه با ناهنجاری‌ها و کجروی است، جامه عمل به خود پوشد. البته برای همگان روشن و بدیهی است که دستیابی به این توفیق عظیم در سایه تأثیر متقابل مراکز قدرت اجرایی و قانون‌گذاری و تعامل با نظام حقوقی که منبعث از قوانین موضوعه، قانون اساسی و فقه پویای اسلام می‌باشد، امکان‌پذیر است.

در این صورت به آرمان‌ها و آرزوهای متعالی در راستای پیشرفت و حرکت به سمت و سوی پیشگیری از وقوع جرایم و ریشه‌کنی این پدیده‌ها دست می‌یابیم که خود نقطه اوج اقتدار، سروری، سربلندی و عزت برای سیستم قضایی کشور خواهد بود. رسیدن به این نقطه مطلوب منوط به صرف هزینه‌های مادی و معنوی فراوان و بهره‌گیری و بازآفرینی و بازخوانی فرصت‌های گذشته، حال و آینده است تا بتوان از سویی پاسخگوی مسائل و مشکلات ناشی از افزایش جرایم بود و از سوی دیگر با بهره‌گیری از تجربه‌ها و آموخته‌های گذشته به یک برنامه جامع و هماهنگ، همگرا و همگن در صیانت جامعه از جرایم دست یافت. با در نظر گرفتن این ویژگی‌های کلیدی است که می‌توان گفت توجه به تدوین قانون در جوامع کنونی سابقه‌ای دیرینه دارد؛ به گونه‌ای که جوامع مختلف در هر عصر و زمانی براساس ظرفیت‌ها، قابلیت‌ها و استعدادهای درونی خود سعی کرده قوانینی شفاف و کارآمد را برای حراست و حفظ حقوق عامه تدوین کند (صابری، ۱۳۹۳).

## بیان مسئله

قانون‌گرایی، میزان اهمیتی است که شهروندان برای قانون قائل می‌شوند و با شاخص‌هایی مانند نگرش مثبت به قانون، کاهش ارتکاب جرائم و تخلفات، افزایش مشارکت اجتماعی و افزایش انسجام و وحدت اجتماعی قابل شناسایی است (محسنی، ۱۳۸۸). قانون‌گرایی یکی از مهم‌ترین مبانی پیشگیری از وقوع و گسترش آسیب‌های اجتماعی می‌باشد. جامعه قانون، ضد جامعه‌ای است که در آن ضعیف و قوی هر دو از کیفر قانون می‌هراسند. اگر در جامعه‌ای عده‌ای از افراد با وجود ارتکاب جرم مجازات نشوند اما کثیری از مردم ضعیف جامعه با کیفرهای حاکمیت مواجه شوند، بی‌تردید چنین قوانینی مشکلات بنیادی جامعه را حل نخواهد کرد. قانون‌گرایی به معنای حرمت نهادن عموم جامعه اعم از دولت و مردم، ضعیف و قوی و توانمند و فقیر به قانون است. بدون قانون هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند از زیر بار آسیب‌ها و خطرات اجتماعی رهایی یابد. عدالت یکی دیگر از مبانی پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی است. وجدان پاک انسانی نمی‌تواند نسبت به وقوع جرم، تبه‌کاری بی‌بند و باری و تزلزل ارکان جامعه بی‌تفاوت باشد و جامعه ناسالم را تحمل کند. این ملکه اخلاقی حکم می‌کند که باید از وقوع انواع آسیب‌های اجتماعی پیشگیری کرد چرا که با گسترش بزهکاری و هرج و مرج، جامعه دچار آلودگی می‌شود.

دادگری از یک طرف به امنیت، آرامش و رفاه جامعه کمک می‌کند و از طرف دیگر راه‌های پیشگیری از تحقق جرم و آسیب‌های عمومی را فراهم می‌سازد و سرانجام افراد آسیب‌دیده را به دادگاه پاک و غیر تبعیض‌آمیز می‌کشاند. وانگهی به آنانی که با وجود رسیدن به مرز بزهکاری از ارتکاب جرم اجتناب کرده‌اند با بهره‌گیری از انواع سیاست‌ها و شیوه‌های معنوی یاری می‌رساند. حق‌جویی نیز از مبانی پیشگیری از وقوع بزه و آسیب فردی و اجتماعی است. آنکه عاشق و فدایی حق است نمی‌تواند نسبت به آسیب‌های اجتماعی بی‌توجه باشد. حقوق شهروندی دو وجه دارد، از یک طرف همه‌ی افراد کشور از حقوق بنیادی برخوردارند و باید برای بهره‌مندی آنان از حقوق خویش یاری رسانند و از طرف دیگر باید با اتخاذ سیاست‌ها و روش‌ها و برنامه‌ریزی‌های مختلف از وقوع آسیب‌های اجتماعی جلوگیری کرد. جامعه‌ای که در آن انواع ناهنجاری‌ها از قبیل اعتیاد، ناامنی، دزدی، اختلاس، رشوه، فقر و... رواج دارد نمی‌تواند زندگی سرشار از رفاه و آسایشی داشته باشد. پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی به کاهش هزینه‌های عمومی می‌انجامد. چنانچه کشوری به لحاظ برخورداری از رفاه و امنیت و آزادی بیان و... معضلی نداشته باشد از آسیب‌های عمومی آن نیز کاسته می‌شود. پس اهتمام دولت، نهادهای مردم‌نهاد و افراد خصوصی به کاهش آسیب‌های اجتماعی، افزایش رفاه و رشد و

توسعه آن جامعه منجر خواهد شد. سیاست رفع آسیب‌های اجتماعی سیاست برد-برد است به این معنا که هم افراد آسیب دیده از این سیاست بهره مند می‌شوند و از بار خویش بر جامعه می‌کاهند و هم جامعه با خیال راحت به فکر توسعه و رشد خود می‌افتد (صیفی، ۱۳۸۹).

### مبانی نظری و پیشنهادی تحقیق

بدیهی است در قانون‌گریزی اعتراضی چه بسا تعهد هنجاری به قانون مبتنی بر اخلاق شخص می‌باشد و لیکن مبنای اطاعت شخصی از قانون، ارزیابی وی از قانون به عنوان امر درست و منصفانه است. تفاوت هنجاری از طریق مشروعیت به اطاعت از قانون منجر می‌شود. در این حالت شخص احساس می‌کند که صاحبان اقتدار یا کسانی که قانون را وضع یا حفظ می‌کنند حق مشروع اعمال زور و رفتار قانونی را دارند. در قانون‌گریزی اعتراضی عدم مشروعیت قانون و نهادها و مجریان آن مبنای جهت‌گیری قانون‌گريزانه را شکل می‌دهد. در این حالت هنجارها و الزام‌های موجود از بین می‌رود. عدم مشروعیت قانون گذار یکی دیگر از مسائلی است که در قانون‌گریزی اعتراضی باید به آن پرداخته شود. رشد آگاهی‌های مردم، پیدایش زنان فعال و تحصیل کرده، پیدایش نسل جدیدی که در فضاهای رایانه‌ای و رسانه‌ای با گزینه‌های دیگری از زندگی سیاسی آشنا شده است و در مجموع گروه‌هایی از جامعه که خواستار مشارکت در عرصه‌های زندگی اجتماعی و سیاسی هستند زمینه‌ای را فراهم ساخته است تا مشروعیت قانون و قانون‌گذاران به چالش کشیده شود.

در قانون‌گریزی اخلاقی از آنجایی که قوانین با ارزش‌های اخلاقی و درونی فرد با هم همخوانی دارند فرد خود را ملزم به انجام و گردن نهادن به قانون می‌داند. اما شخص ممکن است دست به اعمالی بزند که علی‌رغم پیوستگی‌اش با ارزش‌های درونی، وی با ارزش‌های جمعی همخوانی نداشته باشد. یک حالت از این وضعیت زمانی است که شخص عامدانه کنش اعتراضی خود را سامان می‌دهد که در مباحث قبلی به آن پرداخته شد. اما در حالت دیگر شخص عامدانه نسبت به قوانین جمعی حاکم یا هنجارهای اجتماعی موضع نمی‌گیرد. او صرفاً بر اساس آنچه که خود درست می‌پندارد عمل می‌کند. در چنین وضعیتی از نظر عامل، انجام و یا جهت‌گیری، عمل او قانون‌گريزانه نیست بلکه عمل فقط از نظر ناظر عمل قانون‌گریزی محسوب می‌شود (مهریار و جزایری، ۱۳۷۷).

البته روند قانون‌گرایی طی فرایند اجتماعی شدن آدمی از کودکی به دست می‌آید. اجتماعی شدن فرآیندی است که کودکان به کمک آن ارزش‌ها، باورها و معیارهای رفتاری را که فرهنگشان از آنها انتظار دارد می‌آموزند. به عبارت دیگر منظور از اجتماعی شدن یا جامعه‌پذیری آن است که یک انسان

از بدو تولدش چگونه با جامعه و فرهنگ آن انطباق می‌یابد. از طریق اجتماعی شدن افراد شیوه‌های زندگی جامعه‌شان را فرا می‌گیرند، شخصیتی کسب می‌کنند و آمادگی عمل به عنوان یک عضو جامعه را پیدا می‌کنند. افراد یاد می‌گیرند خودشان را با سیستم جدید انطباق داده و رفتاری مطابق با انتظارات جامعه انجام دهند (Boudon, 1989).

از طرفی مقابله با پدیده‌ی جرم و آسیب‌های اجتماعی امری ضروری به نظر می‌رسد، چرا که هیچ جامعه‌ای با وجود جرم و آسیب‌های عمومی نمی‌تواند زندگی امن و متعادلی داشته باشد. جامعه‌ای امن است که در آن آسیب‌های اجتماعی کاهش یافته باشد. آسیب اجتماعی جرم است و شامل مواردی چون اعتیاد، دزدی، تکدی‌گری، فساد اخلاقی و... می‌شود. پس زمانی که از آسیب اجتماعی صحبت می‌شود، مسائل مربوط به جرم را نیز در بر می‌گیرد با این تفاوت که فرد آسیب دیده ممکن است با انواع تنگناها و زیان‌ها رو به رو شود، اما مرتکب جرم نشود. در جامعه مدنی و سالم باید از وقوع آسیب‌ها جلوگیری کرد. جلوگیری باید در مرحله قبل از وقوع جرم و آسیب از آن پیشگیری شود و در مرحله دوم به افراد آسیب دیده و بزه‌کار کمک شود که خطرات و زیان‌های آنان افزوده نگردد و همان‌طور که پیداست پیشگیری بسیار کم هزینه‌تر، راحت‌تر و کم‌خطرتر است و پیدا کردن جایگاه ویژه پیشگیری در اولویت می‌باشد (صیفی، ۱۳۸۹).

همچنین فقر علمی و آموزشی موجب ایجاد انحراف‌ها و وقوع جرم هستند. به گونه‌ای که هر چه سطح آموزش افراد در جامعه بالا رود، از میزان ارتکاب به جرم کاسته خواهد شد. از منظر دیگر می‌توان بیان نمود که هر چه سطح آموزش فردی که مستعد به انجام جرم است بالاتر می‌رود، میزان ارتکاب به جرم بیشتر می‌شود. به عنوان مثال در دنیای کنونی هرکس از جمله افرادی هستند که با داشتن هوش و سطح آموزشی بالا مرتکب به جرائم اینترنتی می‌شوند. بنابراین بطور حتم نمی‌توان بیان داشت که افزایش سطح علمی و آموزش‌ها می‌تواند به کاهش میزان جرم منجر شود. بنابراین می‌توان عامل رشد سطح آموزشی علمی را همراه با رشد سطح آموزش فرهنگی هم‌پوشانی کرد به گونه‌ای که با افزایش آموزش‌های فرهنگی از طریق بالا بردن اخلاق فردی در کنار آموزش‌های علمی می‌توان از میزان ارتکاب افراد به جرم کاست. همچنین به لحاظ اقتصادی می‌توان ادعان داشت که افزایش سطح آموزشی، سطح درآمد فرد را بالا می‌برد (حلوئی، ۱۳۸۸).

بدیهی است پلیس به عنوان نهاد واسط امنیت، نمایان‌ترین وظیفه اش سازماندهی امور انتظامی جامعه به منظور برقراری نظم و امنیت عمومی برای کاهش جرم می‌باشد. بخش عمده‌ای از جلوه و نمود عملکرد پلیس در کلانتری‌ها و پاسگاه‌های انتظامی تبلور می‌یابد و در واقع، کلانتری و پاسگاه‌ها خط مقدم و پیشانی جامعه و اجتماع در کاهش جرم می‌باشد. زیرا از یک سو پاسخگویی به بسیاری از نیازمندی‌های پلیسی جامعه در حیطه وظایف و اختیارات آنها می‌باشد و از سوی دیگر وظیفه مهم ضابطین قوه قضائیه عمدتاً از طریق این مراکز صورت می‌پذیرد. همچنین عملی نمودن برنامه تقدم پیشگیری بر برخورد، در این حوزه قابل اجرا است. یکی از شاخه‌های پلیس اجتماعی استفاده از توانمندی جامعه در مواجهه با معضلات، مسائل، ناهنجاری و جرایم است و امروزه آموزش همگانی و مشارکت شهروندان از عناصر اصلی کار پلیس است. با برگزاری جلسات توسط پلیس با خانواده‌ها، جوانان، اصناف و ارتباط و تعامل گسترده با دانشگاه‌ها، مدارس و دیگر نهادها و سازمان‌ها برای مهار جرم و افزایش احساس امنیت می‌تواند نقش مناسب داشته باشد، پلیس با تعاملات متقابل و مفیدی که با ساختار فرهنگی خانواده‌ها می‌تواند داشته باشد با بیان و تشریح پیامدهای انحراف اجتماعی در نقاط جرم سعی در گسترش روابط مناسب با زندگی افراد با یک روند اجتماعی مثبت و رویکرد مطلوب در رفتار اجتماعی افراد داشته است. همچنین تولید و انتشار محصولات فرهنگی چون کتاب، فصل‌نامه، لوح فشرده، برنامه‌های تصویری، انیمیشن و تبلیغات فرهنگی و اجتماعی در مکان‌های عمومی و خصوصی بر هدایت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی کمک فراوانی خواهد کرد (نادری، ۱۳۸۹).

با نگاهی به رموز و تحقیقات داخل و خارج از کشور در زمینه قانون‌گریزی و پیشگیری از جرم بر این امر صحه می‌گذارد که استقرار و توجه به قانون‌گریزی و پیشگیری از جرم عمده‌ترین دلیل موفقیت یک جامعه و شهروندان آن جامعه خواهد بود. مثلاً در یکی از تحقیقات انجام شده توسط لو ژین کوان<sup>۱</sup> در سال ۲۰۰۸ در پژوهش خود تحت عنوان درباره دین و گرایش به قانون به این نتیجه دست یافت که دین با محور قرار دادن آموزه‌های دینی به عنوان معیار و هنجار مطلوب رفتار، به تنظیم و کنترل رفتار و روابط اجتماعی طیف وسیعی از انسان‌ها پرداخته و با توجه به این قدرت بازدارندگی، از بروز آسیب‌های اجتماعی همچون قانون‌گریزی جلوگیری می‌کند. همچنین عقاید و باورها و احکام و مناسک دینی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر قانون‌گرایی و اطاعت از قوانین دارد؛ یعنی هرچه میزان دین‌داری افراد بیش‌تر شود، میزان عمل به قانون و پایبندی به آن در افراد نیز افزایش می‌یابد (Lou, 2008).

همچنین وانگ ژیو شو و لیو کینگ شانگ<sup>۲</sup> در سال ۲۰۱۰ در پژوهش خود تحت عنوان بررسی عوامل روان‌شناختی مؤثر بر قانون‌گرایی نشان دادند که بین میزان شناخت منفی از اعمال قانونی و تمایل به قانون‌گرایی ارتباط معکوس وجود دارد. همچنین بین میزان تجربه مثبت از اعمال قانونی، میزان دریافت شناختی از مشروعیت قانون، میزان برداشت از تجربه‌ی قانون‌گرایی و میزان آگاهی از تنبیه کیفری رفتار غیرقانونی و قانون‌گرایی ارتباط مثبت و معنی‌دار وجود دارد. [۱۱]

علی اکبر زمانی و عبدالرضا بایاری در سال ۱۳۹۱ در طی تحقیقات خود تحت عنوان نقش پیشگیری اجتماعی در کاهش جرایم و مفاسد کلان اقتصادی به این نتیجه دست یافته‌اند که تمامی شاخص‌های پیشگیری اجتماعی احصا شده با شاخص‌های جرایم اقتصادی رابطه معنادار داشته و شاخص‌های ترویج روحیه توکل به خداوند، ارتقای باورهای دینی، ترویج فرهنگ قناعت‌پذیری و ارتقای روحیه قانون‌گرایی بیشترین تأثیر را در پیشگیری اجتماعی از جرایم اقتصادی دارند. از نتایج مهم تحقیق این است که پیشگیری از ایجاد انگیزه‌های مجرمانه که در چارچوب پیشگیری اجتماعی از جرم است، موضوعی بنیادی و زیربنایی می‌باشد، لذا سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های میان‌مدت و بلندمدت توسط ارکان نظام اسلامی از ضرورت‌های انکارناپذیر در این زمینه است (Wang, 2010).

<sup>3</sup> Lou Xin-quan

<sup>2</sup> Wang Xiao-shuo and Liu Qing-shun

### اهداف و سوال‌های تحقیق

این تحقیق درصدد بررسی این موضوع است که آیا بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم از دیدگاه دانشجویان دانشگاه پیام نور رابطه وجود دارد؟  
آیا بین نقش اجبار در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم از دیدگاه دانشجویان دانشگاه پیام نور رابطه وجود دارد؟  
آیا بین نقش رسانه‌ها در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم از دیدگاه دانشجویان دانشگاه پیام نور رابطه وجود دارد؟  
آیا بین نقش سواد در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم از دیدگاه دانشجویان دانشگاه پیام نور رابطه وجود دارد؟

### مدل مفهومی تحقیق

در این پژوهش با توجه به مطالب ارائه شده می‌توان مدل ساختاری (نمودار ۱) زیر را نیز برای سنجش اثر گذاری نقش قانون‌گرایی و مولفه‌ها آن را بر پیشگیری از جرایم در نظر گرفت و بررسی نمود و با این مبنا که مجموعه شاخص‌های ارائه شده در این پژوهش در قالب تحقیقات آتی مدون شده و مبنایی جهت مدل ساختاری زیر قرار گیرند، که در این مدل متغیر نقش قانون‌گرایی به عنوان متغیر مستقل و متغیر پیشگیری از جرایم به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. (نقش اجبار در قانون‌گرایی، نقش رسانه‌ها در قانون‌گرایی، نقش سواد در قانون‌گرایی) نقش قانون‌گرایی متغیرهای مشاهده‌گر می‌باشند، که با تکنیک تحلیل عاملی (مدل‌های اندازه‌گیری) تبدیل به متغیر مکنون (نقش قانون‌گرایی) می‌شوند. سپس با تکنیک تحلیل مسیر (مدل‌های ساختاری) ارتباط نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم بررسی شده است.



نمودار ۱: مدل برازش یافته رابطه بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم



### روش تحقیق

روش تحقیق به کار برده شده در این پژوهش، پیمایشی می‌باشد و از تکنیک پرسشنامه استاندارد استفاده می‌شود. البته از مطالعات اسنادی و مصاحبه نیز استفاده شده است، به طور خلاصه، معیار زمان تحقیق طولی می‌باشد و پژوهش به صورت کاربردی در نظر گرفته شده و ژرفای مطالعات به صورت مطالعات بر روی جمعیت‌های کوچک با سوالات فراروان می‌باشد و تحقیق در وسعت خرد است. جامعه کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان آشنانه در سال ۱۳۹۳، که تعداد آنان ۱۳۰۰ نفر می‌باشند، حجم نمونه بر طبق جدول مورگان ۲۹۷ نفر که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی از دانشجویان دانشگاه پیام نور انتخاب گردیده است.

ابزار گردآوری داده‌های تحقیق عبارت‌اند از: برای پرسشنامه نقش قانون‌گرایی از پرسش‌نامه (مدل محقق ساخته) و پیشگیری از جرایم از پرسش‌نامه (مدل محقق ساخته) استفاده شده است که در قالب مقیاس ۵ رتبه‌ای لیکرت است به نحوی که به گزینه کاملاً مخالفم ۱ امتیاز، مخالفم ۲ امتیاز، تاحدی ۳ امتیاز، موافقم ۴ امتیاز، کاملاً موافقم ۵ امتیاز تعلق گرفت. پایایی آن‌ها از طریق اجرای آزمون در دو مرحله در یک بازه زمانی مشخص بین تعداد محدودی از افراد حجم نمونه توزیع شده که بر اساس جدول شماره (۱) اعتبار از طریق شاخص آلفای کرونباخ محاسبه شده است که برای پرسشنامه نقش قانون‌گرایی ۰/۷۲٪ و پرسشنامه پیشگیری از جرایم ۰/۸۵٪ مورد تایید قرار گرفت. روایی در این پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده و نظر کارشناسان مجرب و متخصصین را جویا شده است و روایی آن به تایید رسیده است.

### یافته‌های تحقیق

بر اساس جدول شماره (۱) ضریب همبستگی پیرسون بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم برابر  $(743^{**})$  می‌باشد. به عبارت دیگر با اطمینان ۰/۹۹٪ بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم رابطه وجود دارد. بنابر این انتظار می‌رود با تغییر در افزایش یا کاهش نقش قانون‌گرایی بر پیشگیری از جرایم تاثیر داشته باشد.

**جدول ۱: ضریب همبستگی پیرسون بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم**

نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم	
000.	Sig. (2-tailed)
743(**).	ضریب همبستگی

بر اساس جدول شماره (۲) ضریب همبستگی پیرسون بین نقش اجبار در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم برابر  $(421(**))$  می‌باشد. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۹٪ نقش اجبار در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم رابطه وجود دارد. بنابراین انتظار می‌رود با تغییر در افزایش یا کاهش نقش اجبار در قانون‌گرایی بر پیشگیری از جرایم تاثیر داشته باشد.

**جدول ۲: ضریب همبستگی پیرسون بین نقش اجبار در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم**

نقش اجبار در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم	
000.	Sig. (2-tailed)
421(**).	ضریب همبستگی

بر اساس جدول شماره (۳) ضریب همبستگی پیرسون بین نقش رسانه‌ها در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم برابر  $(345(**))$  می‌باشد. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۹٪ بین نقش آزادی در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم رابطه وجود دارد. بنابراین انتظار می‌رود با تغییر در افزایش یا کاهش نقش آزادی در قانون‌گرایی بر پیشگیری از جرایم تاثیر داشته باشد.

**جدول ۳: ضریب همبستگی پیرسون بین نقش آزادی در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم**

نقش آزادی در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم	
000.	Sig. (2-tailed)
345(**).	ضریب همبستگی

بررسی رابطه بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم از دیدگاه دانشجویان ... ۱۲۷

بر اساس جدول شماره (۴) ضریب همبستگی پیرسون بین نقش سواد در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم برابر  $(350^{**})$  می‌باشد. به عبارت دیگر با اطمینان ۹۹٪ بین نقش بالا بردن سواد در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم رابطه وجود دارد. بنابراین انتظار می‌رود با تغییر در افزایش یا کاهش نقش بالا بردن سواد در قانون‌گرایی بر پیشگیری از جرایم تاثیر داشته باشد.

**جدول ۴: ضریب همبستگی پیرسون بین نقش سواد در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم**

نقش بالا بردن سواد در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم	
000.	Sig. (2-tailed)
$350^{**}$ .	ضریب همبستگی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی

## نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بر اساس یافته‌های پژوهش ارتباط بین نقش قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم در جامعه آماری مورد نظر مورد تایید قرار می‌گیرد. در این راستا احمد شه باز و سید محمود موسوی و مهدی رجبی و علی نوروز دامغانی در سال ۱۳۹۲ در طی تحقیقات خود به این نتیجه دست یافته‌اند که یکی از مهم‌ترین اثرات و فواید پیشگیری قانون‌گرایی این است که از پیشگیری وقوع بزه و آسیب‌های اجتماعی دارای اثرهای مفید بسیار زیادی می‌باشد. هزینه‌های پیشگیری با کاهش جرم و ناامنی و معضلات دیگر جبران می‌شود. همچنین قانون‌گرایی از مهم‌ترین آثار پیشگیری از جرم و فساد اجتماعی است، لذا اگر دولتی می‌خواهد که مردم به قانون و حقوق شهروندی حرمت گذارند چاره‌ای جز برنامه‌ریزی کلان و جامع در زمینه پیشگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی ندارد، به تجربه ثابت شده است که قوانین سخت‌گیرانه، حبس و محرومیت‌های اجتماعی شدید به کاهش آسیب‌های اجتماعی منجر نمی‌شود.

این در حالی است که دولت، نهادهای مردم‌نهاد و انسان‌های خیر خواه می‌توانند با صرف هزینه‌های حداقلی، قانون‌گرا شدن جامعه را تضمین نمایند. کاهش هزینه‌های اجتماعی از ثمرات دیگر پیشگیری از بروز جرائم و بی‌بند و باری‌های فردی و اجتماعی است. جامعه‌حق دارد در فضای اعتماد و معنویت زندگی کند اما این امر با وجود انواع بی‌بند و باری‌ها و مفاسد تحقق نمی‌یابد. دولت و مردم باید به این اصل اساسی توجه داشته باشند که ارتقاع اعتقاد عمومی به مثابه زندگی دنیوی است. اما برخی از دولت‌ها به جای حل بنیادی معضلات اجتماعی و افزایش نیروی انسانی، در بخش‌های امنیتی و قضائی و نظامی بها می‌دهند و به این ترتیب مردم و دولت نسبت به یکدیگر بی‌اعتماد می‌شوند. افزایش امنیت و آسایش عمومی دو عنصر تکمیل‌کننده یکدیگرند. اگر جامعه‌ای امنیت نداشته باشد، تحقق آسایش نیز ممکن نخواهد بود. باید دانست که امنیت صرفاً با سخت‌گیری حاکمیت بر مرد و صرف هزینه‌های فراوان تامین نمی‌شود، اما پیشگیری از جرم و ناهنجاری‌های اجتماعی به تامین امنیت و آسایش مردم کمک می‌کند (شه‌باز و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین اگر نقش قانون‌گرایی، برنامه‌ریزی برای ایجاد فضای اعتماد و جلوگیری از اشاعه بی‌بند و باری‌های فردی و اجتماعی که ترویج‌دهنده زندگی معنوی در بین اقشار جامعه باشد، می‌تواند پیشگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی و جرایم را برای همگان به همراه داشته باشد.

بر اساس یافته‌های پژوهش ارتباط بین نقش اجبار در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم در جامعه آماری مورد نظر مورد تایید قرار می‌گیرد. در این راستا احمد شهباز و سید محمود موسوی و مهدی رجبی و علی نوروز دامغانی در سال ۱۳۹۲ در طی تحقیقات خود به این نتیجه دست یافته است که وقتی نقش اجبار در قانون‌گرایی مطرح است یعنی حکومت‌های استبدادی که افراد نسبت به قانون و پذیرش آن، بدون کنترل اجتماعی به قوانین نمی‌توانند عمل نمایند. البته با پیشرفت تمدن این دولت‌ها فرا گرفته اند که باید نهادهای مسئول بتوانند نقش و تاثیرات مثبت خودشان را در ارائه آموزش‌ها و آگاهی‌های لازم و کافی به افراد ایفا کنند و چگونگی زیستن در اجتماع را به درستی بیاموزند و از طرف دیگر اجبار در قانون‌گرایی را در فراگیری آموزش‌های رسمی و غیر رسمی به افراد اعمال کرده و این گونه می‌توان انتظار داشت قانون‌گرایی و قانون‌پذیری در جامعه نهادینه شود و میزان گرایش و پذیرش قانون و مقررات نزد افراد افزایش یابد (شهباز و همکاران، ۱۳۹۲).

بنابراین اگر نقش اجبار در قانون‌گرایی و کنترل اجتماعی، از طریق خود افراد جامعه صورت پذیرد، به بیان دیگر اجبار از سوی خود افراد برای نهادینه کردن هنجارها و ارزش‌های اسلامی و مذهبی در شخصیت اجتماعی و فردی صورت پذیرد و دولت فقط برای پیشگیری از جرایم در قانون‌گرایی، آگاهی‌دهنده و ارائه‌دهنده آموزش‌های رسمی و غیر رسمی باشد. مسلماً شاهد کاهش و ریشه‌کنی انواع جرائم در جامعه خواهیم بود.

بر اساس یافته‌های پژوهش، ارتباط بین نقش رسانه‌ها در قانون‌گرایی و پیشگیری از جرایم در جامعه آماری مورد نظر مورد تایید قرار می‌گیرد. در این راستا احمد شهباز و سید محمود موسوی و مهدی رجبی و علی نوروز دامغانی در سال ۱۳۹۲ در طی تحقیقات خود به این نتیجه دست یافته اند که نقش رسانه‌ای برای قانون‌گرایی و پذیرش قانون از طرف افراد جامعه از طریق راه‌کارهایی چون گسترش رسانه‌های دولتی و خصوصی و فراهم کردن زمینه‌های طرح آزادانه مسائل مختلف اجتماعی و سیاسی همچنین رقابتی کردن فعالیت‌های رادیویی و تلویزیونی و ساخت فیلم‌ها و سریال‌های مفید و سازنده که در آن بر لزوم حفظ و احترام به قوانین بر همگان را دارد، مهیا می‌کند (شهباز و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین چون نقش رسانه‌ها در قانون‌گرایی جنبه‌های مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی دارد، که تحریک‌کننده افراد برای پیروی و یا ممانعت از قانون می‌تواند باشد لذا نظارت و کنترل، برنامه‌ها و فعالیت‌های آن الزامی است چرا که می‌تواند ترویج‌دهنده و آموزش‌دهنده قانون‌گریزی از طریق چهره‌های

برجسته تلویزیونی باشد و در بین مردم راه کارهای پیشگیری از جرائم را تبلیغ نموده، هم آموزش دهنده رعایت قوانین و ابزار موثری برای پیشگیری از جرایم باشد. بر اساس یافته های پژوهش ارتباط بین نقش سواد در قانون گرایی و پیشگیری از جرایم در جامعه آماری مورد نظر مورد تایید قرار می گیرد. در این راستا احمد شه باز و سید محمود موسوی و مهدی رجبی و علی نوروز دامغانی در سال ۱۳۹۲ در طی تحقیقات خود به این نتیجه دست یافته اند که با افزایش میزان سواد و تحصیلات افراد گرایش به قانون گرایی و قانون پذیری بیشتر می شود. یعنی انتظار می رود هر چه بر اطلاعات، دانش و تحصیلات افراد در جامعه افزوده شود قوانین و مقررات از اقبال و پذیرش عمومی بیشتری برخوردار گردند (شه باز و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین برای پیشگیری از جرایم و گسترش آن در جامعه از طریق نقش سواد در قانون گرایی باید به آموزش های رسمی در همه سنین و اقشار توجه نموده و در مباحث درسی آموزش همگانی و دانشگاهی، برنامه ریزی برای افزایش اطلاعات، دانش لازمه جهت ایجاد فضای اعتماد و پذیرش قانون و جلوگیری از اشاعه بی بند و باری های فردی و اجتماعی که ترویج دهنده زندگی معنوی در بین اقشار جامعه باشد صورت پذیرد تا پیشگیری از ناهنجاری های اجتماعی و جرایم را برای همگان به همراه داشته باشد.

### فهرست منابع

- حلوی، حسین (۱۳۸۸). بررسی عوامل موثر بر بروز جرم و جنایت و راه‌های پیشگیری از آن، تهران: انتشارات رشد دانش.
- زمانی، علی اکبر و بایاری، عبدالرضا (۱۳۹۱). نقش پیشگیری اجتماعی در کاهش جرایم و مفاسد کلان اقتصادی، انتشارات فصل‌نامه انتظامی اجتماعی دوره ۴، شماره ۴، زمستان.
- شهباز، احمد و موسوی، سید محمود و رجبی، مهدی و دامغانی، علی نوروز (۱۳۹۲)، نقش قانون‌گرایی در پیشگیری از جرائم و تثبیت نظم و امنیت در جامعه، فصل‌نامه دانش انتظامی سمنان، سال سوم، شماره هشتم.
- صابری، جعفر (۱۳۹۳). ضرورت ارتقای فرهنگ قانون‌گرایی و قانون‌پذیری در جامعه، انتشارات اداره کل حقوق شهروندی قوه قضاییه.
- صیفی، محمد رضا (۱۳۸۹). پیشگیری از وقوع جرم و آسیب‌های اجتماعی، تهران: نشر میزان.
- محسنی، ر. ع (۱۳۸۸). تحلیل جامعه‌شناختی امنیت اجتماعی و نقش آن در کاهش جرم و آسیب‌های اجتماعی، فصل‌نامه نظم و امنیت انتظامی، سال دوم.
- مهریار، امیر هوشنگ، جزایری، مجتبی (۱۳۷۷). اعتیاد: پیشگیری و درمان، تبریز: نشر روان پویا، چاپ اول.
- نادری، میثم (۱۳۸۹). علل قانون‌گریزی در ایران، تهران: انتشارات امیران.
- Boudon. Bourricaud (1989), Law and application, 357-365
- Lou Xin-quan, (2008). "On Law-abiding and Religion", Journal of Guangxi Youth Leaders College. pp:2..
- Wang Xiao-shoo & Liu Qing-shun (2010). "An Analysis of Psychological Factors of Law-abiding Behavior", Journal of Hubei University (Philosophy and Social Science). p:2.